„БРАНИК“ ИЗЛАЗИ
на целом табаку
уторником, четвртком и суботом.

Претплата и огласи
шаљу се на администрацију,
а рукописи
уредништву „Браника“ у Нови Сад.

Уредништво и администрација „Браника“ налази се у кући г. Л. Дунђерског, у дунавској улици бр. 15

Рукописи се не враћају

БРАНИК

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ

ЦЕНА ЈЕ „БРАНИКУ“:
на годину: ф. 12 или 30 дин.
на по године: ф. 6 или 15 дин.
на четврт године: ф. 3 или 7½ дин.

Поједини бројеви стају 10 нов.

ОГЛАСИ
рачунају се 6 нов. од реда ситних слова
За жиг се плаћа сваки пут 30 нов.

Број 63. У Новом Саду, у суботу 30. маја (11. јуна) 1898. Година XIV.

Ко брани православну цркву?

Ових дана расправљан је зак. предлог о допуни свештеничких плата у горњој кући угарског сабора и, пошто у горњој кући ствари обично теку глатко, то је тај предлог примила иста седница у генералној и у специјалној дебати. Ми опис те расправе доносимо на другоме месту данашњег броја нашега листа. И ако је дебата брзо текла, била је врло занимљива, и угарска влада имала је да чује многи прекор.

Познато је, да угарска влада увек пази, да у свом послу задовољи шовинисте мађарске. И она стоји под притиском штетног уверења, да немађарске народности треба сломити, јер су то непријатељи мађарске државе. Мађарима лебди пред очима као државни идеал: да створе велику мађарску државу, која ће се састојати из самих Мађара. Тој идеји они често подвргавају и праве државне интересе; тој идеји за љубав угарска влада узима и просвету под аренду; а већ знамо, колико се политичко-црквеним реформама хтело да послужи мађаризацији. Тако мађарска влада постаје у нападајима све безобзирнија.

Почетком ове године донесен је закон, да се помађарују имена градова и села. Али то је за једну годину мало; треба жетва да је обилатија, да би се задобила наклоност шовиниста.

После овог закона дође на ред зак. предлог о допуни свештеничке плате. Како је добра и племенита мађарска влада! Она хоће да помогне оним сиротим свештеницима, који су политичко-црквеним реформама претрпили штету. Боле је срце, што трпе невини људи на правди Бога.

Но кад је тај законски предлог изишао на јавност, видело се, шта смера влада. Она једном руком даје мало, да може другом узети — много. Бајаги пружа помоћ свештеницима, а у ствари хоће да их потчини својој власти, да над њима врши дисциплину, да дође до утецаја на свештенство. То је прави смер владин. Истина, влада крије своју намеру, али се она јасно види, и о њој су могли посланици говорити још у доњој кући, кад се тај зак. предлог тамо расправљао. Влада крњи автономна права појединих црквa, јер им стеже власт, коју имају да врше над свештеницима; али она још даље иде, па поставља квалификацију за свештенике. До је то с гледишта црквеног недозвољено, а с гледишта автономије у односу према државној власти штетно, то је јасно као дан. Вршење дисциплине у цркви припада само епископу и конзисторији, и сад хоће влада да приграби ту власт; а квалификацију имају да одређују црквено-народни органи, а не угарски министар просвете.

Није тешко погодити, шта влада хоће тиме да постигне баш у православној цркви: да одели и оцени свештенике од народа! Свештеник је својим положајем и својом судбом везан за народ. Он је од интелигенције народу најближи, може му највише помоћи, а, што је главно, народ отвара своје срце пред свештеницима и стоји под утицајем њиховим. Зато треба удесити, да свештеници буду послушни влади, да би могли у народу својим утицајем бити добри кортеши владини. Што она врећа право православне цркве, што се сужава делокруг народне црквене автономије — ко за то пита?! Кад је интерес шовинизма у питању, онда све друго пада.

Око тога се врзла дебата у горњој кући. Становиште православне цркве лепо је заступао арадски румунски владика Јован Мецан, пошто је румунски митрополит био спречен, да дође. Њега је у кратком говору подуприо карансебешки епископ Никола Попеја. Арадски владика жалио се, што се меша влада у автономне црквене послове и нарочито је означио §§. 7—9, који су опасни по православну цркву. Унијатски румунски митрополит Михаљи такођер је са гледишта своје цркве говорио против овог закона.

Но најзанимљивије је, што су вође пучке странке гроф Фердинанд Зичи и гроф Мориц Естерхази устали у обрану православне цркве и означили, да је цел овог закона мешање државе у црквене послове. Особито је гроф Естерхази добро истакао, да је овај закон излив мађарске политике према народностима, да се хоће да се народности ослабе и у цркви. Ове јаке наводе није могао побити министар просвете Влашић.

Дакле православна црква имала је обрану у горњој кући. **Но где су наши архијереји?!** Они нису ни отишли; њих као да се не тиче, што иноверна влада хоће да стекне уплива над нашим свештенством и што ће вршити донекле дисциплинарну власт над нашим свештенством.

За који дан састаће се конференција код патријарха. Ала ће ту наши архијереји бити непомирљиви, како ће се позивати на своју богодану епископску власт, и на своју заклетву; ала ће бити куражни и неумољиви! А где сте сад, да браните своје епископско право, где сте сад, да заклоните своју цркву, где сте да заштитите своје свештенике? Нема вас! Влади попуштате све, а народу не дате ништа. И ово је један доказ, колико се можемо ослонити на наше архијереје, и шта би значило, да им се сва власт преда у руке. Тешко нама с њима!...

Предлог је примљен и наскоро ће постати законом. Шовинизам напредује и слави оргије своје.

Ајакс.

Шпањолско-американски рат.

Све до скора морао се свет смејати Американцима и Шпањолцима, како они „ратују“. Изгледало је, као да се непријатељи пажљиво избегавали, јер се ни једни ни други не уздаху у своју снагу; управо се жмурећки играли рата. Но последњих дана догодили се код Сантјага на Куби значајни догађаји. У петак ујутру је јуначки американски поморски поручник Хобзон са четом одважних морнара потопио брод „Меримек“ у узаном каналу код Сантјага, тако да је тиме најлепша и најјача ескадра шпањолска бар на неко време затворена и осуђена на перад. Кад се адмирал Сампсон тако осигурао против сваког офанзивног потхвата адмирала Сервере, поче одма комбинована акција, да се савладају фортови у Сантјагу, и као што најновије вести гласе, Шпањолци су потучени већ и на суву. У суботу у вече почело је прво велико бомбардовање фортова, у недељу друго, а у понедељак све америчанске грдосије од топова сипаху огањ и пропаст на шпањолске тврђаве. Ма да обе стране присвајају успех, ипак су Шпањолци горе прошли него њихови непријатељи, што потврђује и факт, да је шпањолска крсташица „Рејна Мерседес“ онеспособљена за борбу. Осим тога Американци могу продужити паљбу, јер дотле бар, док не приспе Камарина флота, могу без препреке доважати муницију, дочим код Шпањолаца већ није тако.

У исти мах су Американци покушали у недељу и понедељак, да се близу Сантјага искрцају, и то код Пунте Кабрере, Сургидеро де Агвадорес (Пристан водоноша) и код Даркирија источно од улаза у залив. Изгледа, да су та искрцавања бар делимице пошла за руком, јер је пуковник Алдеа у недељу имао код Кабрере битку с усташима, који су потпомагали искрцавање Американаца. Ова искрцавања само приправљају земљиште за дебаркирање већег експедиционог одељења од 25.000 момака, које ће се кренути из Тампе. Но то још не значи, да та експедиција мора поћи за руком. Искрцавање на обалама војнички модерно организованих држава спада у најтеже задатке поморског рата, и историја пружа пуно примера, да су искрцавања додуше пошла за руком, али слабо примера беше, да се искрцана војска на обали иоле цивилизоване и оружане државе могла одржати. Свако подузеће за искрцавање састоји се: из оружања експедиције, транспорта војске и самог искрцавања. Оружање екс-

ЛИСТАК.

Апотеоза Црној Гори.

Од Виљема Еварта Гледстона.

(Наставак.)

За борбу црногорску може се рећи, да је била више стална него-ли перијодична, и обе стране имале су улогу час нападача а час браниоца. Турчин је ишао да утврди своје првенство, тражећи харач или порезу од главе за војнину. Ова се могла плаћати и у натури, и у неким изложенијим крајевима те земље доста природно и скупљана је. Али при самом скупљању харача бивало је често између Црногораца и порезника разног мњења о величини мере; и у једној прилици каже се, да је порезодавац смрскао главу свом харачлији, казав му: „Ето, то је мера црногорска.“ У осталом и Црногорци су били агресивни (насртљиви) као год и Турци. На равнице, које су они били принуђени да уступе свом варварском непријатељу, вазда су они полагали своје право; и водећи против њега четнички рат, они су, по њиховом убеђењу, само тражили део своје некадашње сопствености. Овом четничком ратовању, које се у осталом даје много лакше оправдати од оних Хајландских и других пограничних упадаја наших разбојника — на које све смо ми тако склони да кроз прсте гледамо — том четништву најзад је крај учињен трудовима честитих владика и кнезова Црне Горе, што владаху за последњих сто година. Јер, докле год је тога било, Црногорци нису се могли опростити оне своје жице дивљаштва, која је тежила да створи код њих навике грабљивости и отмичарства. Међу тим, полагање права на саму земљу сасвим је друга ствар. Рок тапији госиној није истицао, и крвава парница вођена је услед тога више пута у животу свих дванаест колена Црне Горе. Од тога полагања права на земљу није се никада отступало — па никада ни неће.

Од год. 1710. па до данас, владаоци Русије и Аустрије често су употребљавали Црногорце за своје сопствене цељи — управо кад год су се у рату с Турском налазили. За време француске револуције то су исто чинили и Енглези, који помоћу Црногораца, као и помоћу становника Боке которске, отеше исту из руку Француза. Међу тим у овој нарочитој ствари Црногорци немају Енглеској зашта да благодаре, а Аустрији мање но икоме; јер, да би се ова задовољила, предео, који она није освојила, буде јој предат — и то с нашим сагласом. Истина и Русија их је од времена Петра Великог за своје сопствене планове употребљавала, али она бар није заборављала на њихове користи. Она је на прилику потпомагала владике њихове с једном малом годишњом субвенцијом, која је либералношћу владајућег цара достигла суму од 3000 фун. шт. (6000# цес.) или плату једног од наших железничких комисионара. При том ваља се споменути, да се и Луји Наполеон, привидно руковођен побудама великодушности, показивао заинтересован за њихову судбину, и он је припомогао, те су приходи кнеза црногорског достигли цифру, која би довољна била да опреми каквог комотнијег сеоског центлмана нашег, ако само т. ј. он нема обичај да се клади, не мари за какав зверињак и не купује порцулан из Севра или Челзија.

Најромантичније и потресајуће слике других историја, може се рећи, да бледе пред обичним животом Црне Горе, или бар кад се упореде са животом и критичким временима, која су, у кратком размаку, једно за другим наступила. Па сад колика је била бројна снага тог, владикама предвођеног, племена, које одржа своју оазу хришћанства и слободе усред суве и безграничне пустиње отоманског господства? У колико је мени познато, најопширније су о овоме писали г. г. Фрили и Влаховић. Садањи облик Црне Горе претставља фигуру, која би се добила, кад би се два приближно равностранa троугла лишила својих врхова, и затим саставила тако: да два главна дела њихова буду раздвојена једним узаним парчетом или струком територије. Најдужа линија ове кнежевине добила би се између которске границе на западу и планине Кома, која је најудаљенија тачка Брда, на истоку, и она би изнела око 70 наших миља (око 27 сахата). Најшира линија од севера на југ, много је краћа а између Спужа и Никшића, која су оба места у турским рукама, не премаша ни 20 миља (или 5 сахата). Читалац сад може лако разумети, зашто се онако упорна распра, око привидно ситних ствари, водила у Цариграду између посланика кнеза Николе и Порте. Доиста, ток ове распре јако је наличио на јалови рад конференције од децембра и јануара (1876—1877.) као и на дуговлачење последњег „протокола“. На овим двема тачкама, код Спужа и Никшића, равнице опасно засецају у околну групу планина, и са њих је обично Турчин своје операције против Црне Горе предузимао. Становништво његове царевине износи у округлим цифрама 40 милијона — ако т. ј. не изузмемо од те цифре неких 5,000.000 слободног народа, што живи у српској и румунској кнежевини. А сад пођимо да видимо: каква и колика су била материјална средства, с којим је друга страна располагала и отпор давала. Почетком 17-ог века (1600.) Црна Гора, кажу, бројала је 3500 кућа и 8000 бораца. Војнички век тамо почиње у дванајстој, а свршава се у педесетој години; а ове цифре показују, да ондашње становништво није могло бројати више од 30.000 душа — ако и толико. То становништво умањавало се турчењем и непрекидним ратовањем, премда се после првих отпадника значај и дејство ове последње чињенице није јако осећало. У другу руку, слобода је привлачила слободњаке, и разна племена и огранци турских поданика, у суседству Црне Горе, тежили су да се овој придруже. До пре неколико година Црна Гора није имала никакве одређене границе, и тек у најновије време је југоисточни троугао, који сачињавају „Брда“, придодат правој Црној Гори. Године 1800. становништво Црне Горе рачунало је 5500 душа; 1825. достигло је 75000. Званични календар цетињски даје цифру од 100.000 за год. 1835., а 196000 за год. 1865. Но овде се рачунају и окрузи Грахово, Рудине и Жупа, које је освојио кнез Данило, јер ова шака горштака не само да је била кадра одржати се, већ и своју територију проширити. Осим овог, по ослобођењу Србије, показивала се сасвим природно код Црногораца нека тежња, да се насељавају у ту ваљано условљену земљу; и два батаљона црногорских синова припомогла су, да се образује онај мали део војске ђенерала Черњајева, на који се он једино у операцијама прошлог рата смео ослонити.

Док је за три века становништво Црне Горе порасло од тридесет на педесет хиљада, вредно је знати: колику је снагу турска царевина налазила за потребну, да шаље против ове земље. И овде, ма колико да чудно изгледа, историја сведочи, да је код Турака било правило: не нападати Црну Гору с војскама, које не би достизале, превазилазиле, или и двапут више износиле од цифре целокупног становништва — т. ј. свију људи, жена и деце — у Црној Гори скупа узев. Тако, у год.

педиције захтева много времена и новаца; оружање велике шпањолске армаде год. 1588. под Филипом II. стало је 60 милијона талира, а експедиција Енглеза против острва Валхерена 1809. год. више од 22 милијона талира. Француско искрцавање у Алжиру год. 1830. под маршалом Бигодом није било јефтиније, а и припреме је требало пô године. Данашња усавршена техничка средства свакако су променила прилике око искрцавања, али опет је и садашња експедиција, што се спрема у Тампи и Кивесту, требала скоро осам недеља, а резултат је, да ће се можда донети 20.000 момака пред Сантјаго, али још се не зна, има-ли тај експедициони кор доста хране, цебане, топова, материјала за мостове санитетских и коморџијских кола и да-ли се за накнаду свега тога постарало. Колико има тешкоћа само око укрцавања, види се и из тога, што за сваких 100 момака војске с муницијом и храном за 40 дана треба транспортни брод од 300 тона. За 25.000 момака треба дакле бродовље с укупном запремином од 75.000 тона, дакле 25 парних бродова од 3000 тона или 15 бродова од 5000 тона.

Друга фаза, транспорт флоте с експедиционим кором, изискује велику опрезност, да је не нападне непријатељ. У садашњем рату Американци се не морају бојати тога, јер је ескадра Серверина у заливу сантјаговском затворена, а ескадра адмирала Камаре још је далеко. У осталом бура је чешће нашкодила преносу војске, него непријатељска ђулад; ено грозног примера у пропасти шпањолске армаде под војводом Медином Сидонијом, а и у новијој историји има више таких примера. (Француска експедиција против Канаде 1745. и руско-енглеска експедиција 1799. против Холандије.)

Пре самог искрцавања обично се пуца на обалу, да се ућуткају прибрежне батерије, ако их има и да се очисти терен од бранилаца. Затим силази војска с бродова у парне барке, које треба да су што ниже, у чамце и друга превозна средства. У једну барку треба да стане 50 момака, 10 возара и један лак пољски топ или митраљеза. За искрцавање 10 000 момака треба према томе 200 чамаца, који иду у једној или две фронтске линије, а између ових је одстојање од 50 до 100 корачаји. На оба крила прате чамце за искрцавање канонијере, које држе спремне топове, и парне барке. Док се приближује обали, прва линија пуца на бранитеље, и чим чамци натрче на обалу, скачу војници у воду и јуришају на обалу. За цело време искрцавања велики бродови иза леђа експедиције продужују, колико год могу, топовску ватру против непријатеља. Само искрцавања није тешко толико, колико је тешко издржати после у непријатељској земљи. Бранилац наиме одма, чим је искрцавање извршено, телеграфом извештава сву војску, што је подељена на разним тачкама обале, и онда сви јурише па непријатеља, да га сузбију. За кратко време бранилац може да концентрише више војске, него онај, који се искрцао, и он лако може својом надмоћном артилеријом зауставити навалу. Интересантан пример сузбијеног искрцавања видимо у експедицији Енглеза 1809. на острво Валхерен. 50.000 Енглеза стигло је на холандску обалу на 400 трговачких бродова, које је пратило 40 линијских убојних бродова, 30 фрегата и 80 мањих ратних бродова. Холандија у тај мах није имала ни мало војске, јер се Наполеон баш онда заплео у рат са Аустријом. Тада познати министар полиције Фуше скупи народну гарду и примора Енглезе, да се врате на своје галије. Год. 1854. савезници се само зато искрцали у Криму, што Русија није имала ни путева ни железница и тако није могла доста брзо да баци своју војску на југ своје државе. У овом садањем случају Американци не само да морају савладати тврђаве на улазу у залив сантјаговски, него и саму варош, а тога ради ће морати опсести и бомбардовати тврђаве не само с мора, него и са сува а због тога је потребно искрцати много тешких топова, муниције и т. д. Ако Сервера и посада у Сантјагу имају доста помоћних средстава, онда се опсада може одуговлачити, а ако Сервера нема довољно хране и цебане, онда му остаје још једина нада, да ће га ескадра адмирала Камаре, која ће се — по данашњем телеграму — кроз који дан кренути из Кадикса, — ослободити гвоздених руку американских.

Искрцавање и борба код Сантјага.

По једној депеши са Кап-Хајитијена, американска војска се зором 25. маја (6. јуна) искрцала код Сургидера де Агвадореса. Топови са Сампсонове ескадре потпомагале су искрцавање, те су на скоро ућуткане прибрежне батерије. — Пуковник Алдеа имао је битку с усташима, који су потпомагали искрцавање Американаца код Сантјага. Непријатељска ескадра је опет напала Сантјаго; ђулад са американских бродова погађала су усташе, а Шпањолцима нису ништа нашкодила. По вести из Њујорка, Шпањолци су претрпели велике губитке, а тврђаве су разрушене. Пет шпањолских официра је погинуло. Говори се, да је крсташица „Марија Тереза“ потонула. Једно одељење Американаца искрцало се код Даргири и потукло је Шпањолце. Шпањолци опет тврде, да су они 24. маја (5. јуна) двапут сузбили Американце. Маршал Бланко честитао је команданту у Сантјагу.

По једној приватној депеши из Лондона сва утврђења у Сантјагу су разорена. Само је један Американац рањен. Дана 27. маја (8. јуна) укрцано је 15.000 момака за Кубу. — Из Мадрида потврђују, да је 25. маја (6. јуна) поновљен нападај на Сантјаго. Ватра је трајала четири сахата. Фортови су оштећени, али ниједна батерија није неупотребива. Шпањолци су изгубили 8 мртвих и 14 рањених. Амерички се бродови повукли с тешким озледама. Говори се, да је шпањолска крсташица „Рејна Мерседес“ потонула. И пуковник Ордонес, проналазач данашњег шпањолског топа, тешко је рањен. — Службена депеша адмирала Сервере гласи: „При бомбардовању, које извршише 10 американских бродова против Сантјага и оближње обале, погођени су шпањолски бродови од неколико ђулади. Крсташица „Рејна Мерседес“ има 6 мртвих и 12 рањених; 5 људи претрпеше контузије. Војска има 1 мртвог; 3 официра и 17 војника су рањени. Американци су избацили 1500 граната разне величине. Штете на батеријама у фортовима Ла Сокапа и Моро нису од војничке важности. Један брод претрпео је озледе, а и непријатељски бродови осетно су оштећени.“

Поморско звање у Уешингтну добило је од адмирала Сампсона депешу, у којој јавља, да је бомбардовао Сантјаго и да је шпањолске тврђавице сасвим ућуткао. — Са Кап-Хајитијена добио је њујоршки „Журнал“ ове појединости о бомбардовању Сантјага:

Десет оклопница пловиле су овамо онамо испред тврђаве и испалише више од 1500 ђулади из тешких топова. После једног сахата приближе се бродови улазу у залив и опазише, да се „Рејна Мерседес“ спрема да динамитом разори потопљени „Меримек,“ Једно ђуле са „Орегона“ погоди „Рејну Мерседес“, те јој скиде сву горњу грађевину и уби јој неколико људи. Адмирал Сервера дао је заповест, да оставе брод. Сви фортови, па и форт „Кастиљо дел Моро,“ леже у рушевинама. После подне шпањолска инфантерија нападе американску војску, која се искрцала код Дарикира, али Американци уз припомоћ усташку сузбише Шпањолце и нанеше им велике губитке. Затим су Американци изнели на обалу тешке топове.

Вести, које из Сантјага стижу у Мадрид, веле, да је поновљени амерички нападај одбијен. Штета на шпањолским батеријама незнатна је и већ је поправљена. Сви топови су за време битке непрестано грмили, и све батерије су сасвим способне за даљу борбу. Пуковник Ордонес на крову „Рејне Мерседес“ сам је надзиравао паљбу својих топова. Ордонеса и генерала Линареса називају јунацима овог жестоког дана. Ордонес и даље врши службу код батерија.

Са Филипина.

На Филипинима се ствари окрећу на горе по Шпањолце. Усташи се окренули против Шпањолаца, те је ситуација по телеграму самог генералног гувернера Августија врло озбиљна. Усташком вођи Агиналду пошло је за руком, да побуни целу земљу; телеграф и железнице покварили су усташи. У покрајини Кавите буни се народ у маси, на вароши и села пуцају из топова. Манила ће бити опседнута и нападнута и с мора и са сува. Вароши Бакон и Имус већ се налазе у рукама непријатељским.

Још неке појединости из битке код Маниље.

Нема сумње, да је поред јаких бродова и великих топова американских битку код Маниље добила и она хладнокрвност, она присебитост, која одликује у опште англо-саску расу. У најопаснијем часу Американац остаје хладнокрван и није збуњен у испуњавању своје дужности. Тако на пр. при експлозији брода „Мена“ десила се ова карактеристична епизода. Неки млад морнар Антоније после експлозије истрчи на кров и натрчи на капетана Сигсби-ја, да му почаст и рече:

— Опростите ми, сер, али морам Вам јавити, да је „Мен“ разорен и да ће потонути!

У битци код Маниље сам адмирал Девеј (или правилно изговорено: Дуји) и његови капетани показали су чудеса од храбрости и хладнокрвности. Капетан крсташице „Бостона“ стајао је за цело време страшне канонаде на командантском мосту, па како топовска ватра још појача и онако тропску врућину, капетан мирно рече, да му донесу лепезу од палминог листа, па се тако мирно хладио њом, као да је у соби, а не усред кише од ђулади и усред топовске грмљаве. Тако је тај Американац с лепезом у руци и цигаром у зуби стојао на свом месту. Из јутра осети да је гладан и замоли чашу каве! Па и целу битку је адмирал амерички прекинуо и одступио је само ради тога, да се — доручкује. Заиста права американска хладнокрвност, с којом ће ватрени Шпањолци тешко изићи на крај.

Дебата о конгруи некатоличких свештеника.

Судбоносни законски предлог о допуни плате некатоличких свештеника претресен је и у Горњем Дому угарског сабора, а у седници од 26. маја (7. јуна) о. г. Свој глас подигли су против овог предлога: румунски епископ Јован Мецан, барон Пропаји, Балтик, гроф Естерхази, румунско унијатски бискуп Михаљ и гроф Фердинанд Зичи. Митрополит Мирон Роман био је болестан. Предлог су бранили барон Шољмоши, министар Влашић, К Ернуст и барон Јосиф Рудњански.

Ова значајна дебата текла је овако:

Пре дневног реда узео је реч барон Јосиф **Вечеји** и упозорио је, да се приближује жетва, те привредници забринуто ишчекују поновне немире. Предзнак тих немира је формулар за жетелачки уговор, који штети интересе привредника. Кад раденичка странка већ сада отпочиње агитацију своју, онда је потребно, да и влада учини нешто, те да се спрече могући немири. У том смислу ставља на министра интерпелацију, има-ли он намеру, да за времена поступи против оних раденика, који друге буне.

Та интерпелација је достављена министру привреде.

Председник је затим у топлим речима сетио се покојног надвојводе Леополда и предлаже, да се Његовом Величанству изрази тим поводом саучешће.

Затим је дошла на ред дебата о законском предлогу за допуну плате некатоличких свештеника.

Перовођа барон **Њари** прочитао је одборске извештаје, у којима се предлог препоручује да се прими.

Епископ Јован **Мецан** упозорава на то, да је сибињска румунско-православна архидијецеза због овог предлога поднела петицију, али је ова у заступничку кућу стигла врло касно и није се више могла узети у обзир. Говорник с тога хоће да овде заступа становиште те петиције, јер митрополиту Мирону Роману болест није допустила, да дође у данашњу седницу. Овај предлог има двоструку цел, прво он хоће да побољша стање сиромашних свештеника, како би боље могли вршити своје душепопечитељске дужности, а друго: он хоће да нечим надокнади свештеничке приходе, који су услед црквено-политичких закона смањени. Али за

1712, под владиком Данилом 50.000 Турака прешло је било Зету између Подгорице и Спужа. (Неки извештаји оцењују ову снагу на 100.000.) Данило владика нападне њихов стан пред зору 29-ог јула с војском, која, подељена на три стране, једва да је могла изнети 12.000 људи. — С губитком од 318, он је ту, по најнижој оцени посекао 20.000 Турака. У колико је мени познато, од свију модерних ратова, једино у ратовима турско-црногорским налазе се примери, где број палих Турака надмаша целокупну снагу противстајућих им горских витезова. Велика је доиста слава Швајцараца у њиховим бургундским борбама за слободу; али, може-ли се она мерити с подвизима владика Црне Горе и њихових јуначких стáдâ? Ево како срце тога народа у својим песмама о томе говори:

Књигу пише царев серашћире
Са сред Зете, са сред земље равне
Пак је шаље на поље Цетиње
А на руке владике Данила.
У књизи му 'вако говорио:
„Пошљи мени малога харача
А уз харач три добра јунака
Ако л' мене харач послат не ћеш
Сву ћу Црну Гору изгорети
Од Мораче до мора сланога
А тебе ћу жива ухватити
На муке ти живот извадити.“
Кад владици така књига дође
И кад виђе што му књига каже
Од јада је сузе оборио.
— — — — — — — — —
Он дозива земаљске главаре
Међу њима књигу проучио
Да сви чују што им Царе пише
— — — — — — — — — —
Свакога се ту збора зађеде
Неко вели: „да му харач дамо“.
Неко вели: „да му ками дамо“.
— — — — — — — — — —
Сви остали ово потврдише
И заклетву страшну учинише
Да му нигда ништа дати неће
До студена и тврда камена
И живога огња из пушака“.
— — — — — — — — —

И тако се наставља та песма. Три се Црногорца примичу турском логору и обилазе поспале масе његове — баш као оно у Илијади кад Одисеј и Дијомед пролазе посред сном савладаних савезника Троје. Један од њих тројице, по имену Вук (Мићуновић), рече својим друговима: „Ви ћете се натраг повратити — ја остајем да аманет вршим“. Они се враћају на Цетиње и причају: „да толико имаде Турака, да, кад би се сви ми у со претворили — не би Турком ручка осолили“! Зар нас овај извештај не потсећа на најстарији познати ми опис — за онај Омира, који вели: „Кад би се Ахајци (Грци) поделили у гомиле по десет, а сваки Тројанац имао да по једну десетину од њих служи — многа би десетина без послуге остала“!

Али, да не би застрашили своје земљаке, они додају: „да је сва та огромна маса турска састављена из лоша и немоћна“. Тако, народ оде на службу божју, добије благослов свог владике, а за тим пође на бојно поље да победи или у гроб легне. Вук, од своје стране, навео је непријатеља да се заустави код воде Влахиње, дајући му за разлог то: што неће бити воде између те реке и Цетиња. Овде Турци буду дочекани „огњем из пушака“, а за тим гоњени и касапљени пуна три дана. Та песма завршује:

„Весел'те се Срби браћо драга
Кој' имате срца у грудима,
Слобода нам погинути неће
Док год живи наша Гора Црна“.

Одма сљедеће године Турци скупе 120.000 своје најбоље војске и пошљу је да сатре оне горштаке, чији број може се подвести под сатирички опис Тиграна о Римљанима: „много их је за посланство, а мало за војску“. Али и ово није било доста, тридесет и седам главара црногорских, што одоше у турски логор на договор, буду на подао начин ухваћени и уморени. Турци тада пођу против десет пута слабијег, и својих вођа лишеног противника. Они спале манастир на Цетињу, одведу хиљаде жена и деце у ропство, а потом, и не покушав да се ту одрже, оду у Морачу. Црногорци тада изађу из својих кршевитих тврдиња, и поново подигну попаљена села. У рату, који је одма затим вођен од стране Аустрије и Млетака а против Турске, они су се јако приближили били првој, али, као што је често бивало, ти савезници њихови оставе их на цедилу закључком мира у Пожаревцу 1719. године. Услед тога Турци 1722. реше се, да нападну Црну Гору и пошљу 20.000 под Хусеин-пашом; но једна хиљада Црногораца дочека ову војску, разбије ју и самога Хусеин-пашу зароби. Године 1727. сличан напад на Црну Гору буде сузбијен. Год. 1732. Топал-Осман-паша са 30.000 војске пође на Пипере, који су се Црногорцима придружили били, но буде принуђен да у бегству спасења тражи — оставив за собом сву своју логорску опрему. У год. 1735. витешки Данило пресели се у вечност — после пола века борбе и славе!

Горенаведени догађаји могу се слободно узети као обични примери из војничке историје Црне Горе. Време ми не дозвољава да се упуштам у претрес оног, по историју можда најинтересантнијег, случаја персонације — у историју Шћепана Малог, који се више година представљао овим планинцима као Петар III-ћи, цар руски, несретни муж Катарине руске, и који је под тим именом задобио у неколико њихову послушност. Међу тим, присуство једнога принца, за кога се држало да је Рус, сасвим природно дражило је Порту и она, године 1768., навали на Црну Гору с војском, која се разно рачуна да је износила 67.000, 100.000 па чак и 180.000 људи. Десет до дванајест Црногораца, као и увек беху готови да се бију; али Млетци, застрашени од Турака, забране увоз муниције у Црну Гору. Наравно савршена пропаст чинило се да тада предстоји тој земљи. Фишек је онда вредио дукат — тако је велика била потреба његова. Али срећом неких пет стотина друга нападну на једно турско одељење, и као неоцењиву награду добију извесну количину барута. Тада сав страх мину. Они се скупе и, по обичају, пред зору нападну на уједињене силе паше румелијског са југа, а босанског са севера, разбију их, опета учине једва вероватну сечу од 20.000 Турака, а задобију 3000 коња, небројено много застава, оружја, цебане и других ствари. — Ето како се таласи рата сабирали око овога града вере и слободе, па како се и одбијали! „Afflavit Dominus ac dissipantur.“

У години 1782. дошао је на владу владика Петар, дубоким поштовањем земљака му праведно прозвани „свети Петар“. Мармонт, чије је и претње и понуде он подједнако одбијао, даје о њему ову значајну оцену: „Ce Vladika, homme superbe, de cinquante ans environ, d' un esprit remarquable, avait beaucoup de noblesse et de dignité dans ses maniéres. Son autoritete positive et légale dans son pays était peu de chose, mais son influence etait sans bornes“. (Овај владика, узвишен човек, око педесет година, имађаше много племенитости и достојанства у свом понашању. Његова позитивна и закона власт у земљи му, била је незнатна, али његов уплив био је безграничан.)

(Наставиће се.)

ту материјалну потпору захтева држава толики утицај на унутрашње прилике црквене, да говорник не може примити предлог и ако је његова црква врло сиромашна, а у случају, да тај предлог буде примљен, његова црква не би могла рефлектирати на ту потпору. Нада се, да ће друге вероисповести, које живе у повољнијим приликама, такође примити то становиште. Нарочито су §§ 7, 8 и 9 они, у којима се огледа тенденција, да се осигура утицај држави. Тај утицај ће се проширити чак и на морално држање свештеникâ, које црквене врховне власти свакако могу боље контролисати.

Ако у општини избију трвења, сваком ће бити од воље, да пријавом — па ма она и неоснована била — начини непријатности свештенику. На православну цркву нису се обазрели у предлогу, што се нарочито отуд види, да се приход оних свештеника, који су свршили само шест гимназијских разреда, попуњава само на 400 фор., а приход оних свештеника, који су свршили осам разреда, на 800 фор. Зашто да је мањи приход свештеника са мањим претходним образовањем, не може се за право појмити, јер сви свештеници врше исте дужности. Та одредба нарочито тишти православну цркву, јер у њој има највише свештеника, који су свршили мање од осам гимназијских разреда. Али томе није крива црква, већ држава, јер ова није хтела да допусти, да православна црква о свом трошку подигне своје, вероисповедне гимназије. Отуда је, да милијон и по православних Румуна имају само једну једину гимназију са осам разреда. Говорник с тога не узима на знање предлог и подноси предлог за одлуку: да се законски предлог у садашњем му склопу одбије и врати министру богочасти и јавне наставе, да га овај, обазирући се на автономију православне цркве и уз саслушање те цркве преради и поново поднесе.

Барон **Шољмоши** је уверен, да свештеници имају врло племенит позив, те их држава треба да потпомаже. Стога радосно поздравља предлог и само би желео, да се он не спроведе постепено кроз 9 година, него ако је могуће одма. Он се не боји државног надзора, управо би била погрешка, да држава подноси само жртве за свештенике, а да себи за то не осигура право надзора. Предлог не вређа автономију, него ће само лековито утицати, вршиће добротворан притисак на оне свештенике, који се не буду показивали као пријатељи државе. Кад ови виде, да се држава брине за њихове интересе, напустиће и своје противдржавно држање. Прима предлог, само би желео, да се неке детаљне одредбе при рачунању прихода боље примену фактичним приликама.

Барон Десидерије **Пронаји** подсећа, да је у XX. зак. чл. од 1848. изречена потпуна једнакост вероисповести. Овај предлог не одговара том начелу и стога он тај предлог не може примити за подлогу специјалне дебате. Истина, каже се, тим законским предлогом неће се извршење законâ од 1848. Али главна ствар у овом закону није задовољење црквених потреба из државних средстава, него потпуно изједначење вероисповести. О католичкој конгруи предлог не одређује ништа. Лепо је, што се та вероисповест сама хоће да стара за своје свештенство. Али узрок томе је, што држава католичку цркву издашно дотира. Било би само право, кад би држава сходно дотирала и остале вероисповести.

Говорник држи за сигурно, да ће некатолички свештеници услед овог закона доћи у зависан однošај према држави. Кад једна вероисповест може да своје свештенике тако дотира, да ови уз то могу сачувати своју независност, онда је право и поштено, да се то омогући и другим вероисповестима. Овај предлог смета даље и организацији протестантских цркава; организацији исте цркве не одговара, да свештеник своју плату прима делимице од државе, а не искључиво од своје општине. То питање је требало друкчије решити. Он увиђа, да се 3. § XX. зак. чл. од 1848. не може сасвим спровести, али нека се свакој цркви, кад је саслушају, даде у једној своти дотација, потребна за подмирење њених потреба и нека јој се та дотација законским начином осигура. Говорник на даље замера, што влада утиче на дисциплинарне послове. То је ничим неоправдано неповерење према црквама. Из свих тих разлога одбија предлог.

К. **Ернуст**: XIII. зак. чл. од 1848. исказује, да ће се држава бринути за црквене потребе свих вероисповести. Време је већ, да се то народно обећање изврши. Честита министру на овом предлогу, за који вели да је напредак у погледу консолидовања мађарске једноплемене државе. Одобрава, што се у предлогу чини разлика између квалификованих и неквалификованих свештеника. И с политичког гледишта одобрава предлог, јер сасвим је право, да влада задржи извесну меру ингеренције; да то не учини, заслужила би прекор. Остаје присташа Деаков, који је изрекао начело: Слободна црква у слободној држави. Прима предлог, који одговара том начелу.

Епископ Никола **Попеа** придружује се предлогу епископа Мецана.

Евангелички епископ Фридрих **Балтик** упозорава на то, да су досадашњи извори за приход свештеника, услед променутих прилика, постали недовољни. Овај предлог према томе значи свакако напредак. Али говорник се не слаже са више детаљних одредаба. Начелу правне једнакости вероисповести не одговара одредба 1. §-а, по коме ће се приходи католичких свештеника посепце уредити. И израз, који се употребљава за некатоличке свештенике, који се називају „свештеницима других вероисповести“, није уместан са гледишта протестантске цркве. Из филантропских обзира жели говорник, да се свима свештеницима дозначи једнака потпора, јер од 400 фор. ни један свештеник не може издржавати своју породицу. Одобрава одредбу, да се одузме припомоћ оним свештеницима, који раде против државе, али није потребно уступати држави утицаја директно у автономне послове црквене, у толико мање, што протестантски црквени закони дају довољно гаранције, да ни један противдржаван поступак ког свештеника неће остати некажњен Што се стварања нових свештеничких места хоће да учини зависним од државе, то такође вређа автономију цркава. Препоручује, да се узму у обзир његове примедбе, а предлог у данашњем његову склопу одбија.

Министар др. **Влашић** вели, да овај зак. предлог не иде за оштрим цепањем цркве од државе, него он на против тражи додирне тачке између оба фактора. Полазна тачка овог предлога је минимална плата, те стога не треба уплетати у дебату однošај између вероисповести. Предлог једнаком мером одмерава свакој вероисповести, јер свака вероисповест осигурава свом свештенику минималну плату, изузевши католичку, чија конгруа захтева засебно уређење. До сад је потпомагање свештеника налазило израза у прорачуну и вероисповести су саме молиле, да то стање престане, које оставља влади на вољу да одређује количину потпоре. Но то ће сад и престати, али је сасвим природно, да ће потпору везати за услове, који проистичу из државних интереса. Ти су услови минимални. Држава је увек везивала потпору за услове, и увек ће је везивати, јер ако не веже, онда је изгубила суверенитет. У предлогу отишли смо до крајње границе. Одузимање прихода може бити само на основу црквеног дисциплинарног решења, иначе ено највише правне одбране: одбрана управног судишта.

Високопреосвештени г. епископ Мецан предлаже, да се предлог врати одбору на прераду, и додаје, да његова црква, ако се закон прими у овом облику, неће употребити државну потпору. Не знам, хоће-ли то да буде претња; ако хоће, онда изјављујем, да се не дам терорисати никаквом претњом. Уверен сам, да ће господа ствар и двапут размислити, и мислим да ће они радити само на своју штету, ако одбију припомоћ. Што се тиче потпоре румунских вероисповедних гимназија, ове морају још издржати кајање, па тек онда се може говорити о потпори од стране мађарске државе, али кад дође то време, држава неће ускратити ту помоћ. — Затим је министар одговорио на примедбе Пронајеве и Балтикове, и напослетку моли, да се предлог одобри.

Гроф Никола Мавро **Естерхази** неће да говори толико о појединим параграфима овог предлога, колико о његовим основним начелима. Он види у систему потпомагања, како га овај зак. предлог прима, клицу апсолутизма. Још у доба цара Јосифа II. ишла је држава за тим, да оствари своју надмоћност према цркви, и онда се све угарске вероисповести — па и протестанти — подигли против тога. Сад хоће држава своју власт да изрази и у самим дисциплинарним стварима црквеним, али отпор није више тако снажан. Узрок, зашто је овај предлог поднесен, види говорник у народносном питању. Министар богоштовља у садашњој бесконфесионалној влади сматра веру само за педагошко средство, које сад хоће према народностима да оствари. Овај предлог је сличан влади, која влада новцем и силом. Мада говорник не види, да је у овом предлогу дирнута његова вероисповест, ипак се боји, да ће тај предлог и на ту вероисповест штетно утицати. Одбија предлог.

Надбискуп Виктор **Михаљи** у кратко хоће да каже своје мишљење. Пре свега мора изјавити, да он ни у целини не може примити овај предлог и придружује се мотивацији барона Пронаија, али не може ићи за њим стрменитим путем, на који је ступио, кад је тумачио, да католичка црква сама може уредити своју конгруу. Понаособ унијатској цркви у овом се предлогу не дају никакве олакшице, а код одредаба, по којима држави припада право контроле, не казује се, да се ове одредбе не протежу на унијатску цркву. Конгруа унијатских свештеника није уређена, материјални положај им је врло неповољан, па ипак се овај предлог за њих баш ништа не стара. Вређа се автономија цркве и тиме, што се држави даје да утиче на стварање и преображај парохија. Одбија предлог.

Барон Јосиф **Рудњански** полемизира са садржајем петиције румунске православне цркве, са грофом Естерхазијем и бискупом Михаљијем. Примећује епископу Мецану, да не стоји оно у петицији, где се каже, да се по кривичном законику нашем повлаче на одговор и невини људи. Напротив казнени закон је од вајкада и сувише благ. Али строгост је безусловно потребна против извесних, држави противних поступака.

Епископ Јован **Мецан** изјављује у личној ствари, да није он конципирао петицију, него митрополит, али се говорник придружио њој. У осталом ником није падало на ум, да у тој петицији напада особе или чак један народ, а најмање племенити мађарски народ. (Узвици на левици: Онда је петиција рђаво конципирана!) Она је рђаво конципирана. У православној румунској цркви нико неће узети у заштиту свештеника или учитеља, који ради против државе, шта више такови ће бити увек осуђени.

Министар-председник барон **Банфи**: До сад то није учињено!

Епископ **Мецан**: Нека Ваша Ексцеленција буде умирена, биће тако.

Гроф Никола Мавро **Естерхази** исправља неке своје криво протумачене речи.

Надбискуп **Михаљи** изјављује, да је цела унијатска црква добила 30.000 фор. потпоре, тако да на сваког свештеника не долази ни 60 фор.

Гроф Фердинанд **Зичи** не може примање овог законског предлога да доведе у склад са својим начелима. Али он сажаљева тон, каквим се министар изразио према заступнику једне реципиране вероисповести, а још више тон, каквим је један члан Горњег Дома давао лекције истом свештенику, а уз то је сумњично и новчано руковођење једне вероисповести. Начело слободне цркве у слободној држави не може се спровести у нашој многојезичкој држави. Кад се виде многе злоупотребе, које се чине у интересу владином, онда је оправдана бојазан, да ће влада остварити свој утицај у сједињењу цркве и државе и тамо, где не треба.

Барон Геза **Подманицки** доказује, да ће по овом зак. предлогу евангеличка црква добити мање, него остале вероисповести и моли, да се ове цркве по правди сете. Прима зак. предлог.

Дебата је затим закључена а предлог је у целини примљен.

Мецанов предлог за одлуку одбијен је.

У специјалној дебати код §-а 11-ог

Др. Јосиф **Гал** предлаже, да се и погребна штола узме у штоларне пристојбе, које се не урачунавају. За виши позив свештеника, за његов морални ауторитет само је од користи, ако није на то упућен, да у тим случајевима скупља пристојбу за своје црквене обреде, а нарочито не од сиромашнијих људи; стога предлаже говорник ову промену.

Министар **Влашић** упозорава, да су те штоларне пристојбе у многим вероисповестима једини приход свештеника. Није право, да се сва плата свештеникова свали на државу. Моли да се одбије Галова промена. Пошто је министар још рефлектовао на примедбе Михаљија и Подманицкога, одбијен је Галов предлог.

Код §-а 17. предлаже

Др. Јосиф **Гал**, да се изостави треће зачело у том параграфу, које одређује, да министар може непосредно упутити накнаду дотичном свештенику.

Тај § је по молби министровој примљен без промене. Остали параграфи примљени су без промене.

Политички преглед.

— **Угарски сабор**. У седници заст. куће од 27. маја (8. јуна) о. г. настављена је, после трећег читања зак. предлога о проширењу државних болница у Пожуну, генерална дебата зак. предлога о покрићу трошкова око неговања болесника у јавним болницама, па је онда на завршетку седнице заст. Фрања Комлоши интерпелисао министра богоштовља и јавне наставе о уређењу конгруе католичких свештеника, на што му је министар, др. Јулије Влашић, набројао све оно, што је досад у овој ствари учинио; за попис је напоменуо, да се сад обавља. Што се тиче своте, која ће се у ту сврху употребити, рекао је да је иста установљена на 290.000 и да ће се већи део исте употребити за допуну берива грчко-католичких свештеника, јер је њима ова допуна берива најпотребнија. Комисија за уређење конгруе замениће се са новим члановима, који ће, на сваки начин, још у месецу септембру о. г. ревизију овог посла започети. И заст. Комлоши и заст. кућа узели су одговор министар на знање. —

Горњи дом угарског сабора држао је истога дана своју седницу, у којој је пре дневног реда министар за пољопривреду, Дарањи, одговорио на интерпелацију заст. Вечеја у погледу мера, које мисли министар за пољопривреду предузимати против оних раденика, који насилно одвраћају своје другове од жетелачке радње. Министар је рекао, да ће се против бунџија најстрожије поступати а уједно је констатовао, да раденици по читавој Угарској склапају жетелачке уговоре са газдама, и да је и само министарство за пољопривреду у стању газдама до 40.000 раденика препоручити, који су му се за посао пријавили, међу којима има и таквих, који су се прошле године бунили. Уједно је позвао министар и земљопоседнике, да се и они строго придржавају законских наредаба као и раденици. Интерпелант и заст. кућа узели су овај одговор министра на повољно знање.

— **Догађаји у Арбанији**. Из Цариграда јављају, да је влада извештена, да у Арбанији постоје тајни политички комитети, који раде по упутствима са стране, која није наклоњена одржању целокупности турске царевине. Тим поводом влада је издала строгу заповест валијама у Скадру, Јањини и Призрену, да тим комитетима уђу у траг, да мотре на рад њихових чланова и да онемогуће њихову агитацију противну отоманским интересима.

☛ Ми смо трипут шиљали опомене нашим дужницима, који нам за ову другу четврт дугују. Сада смо приморани, да их јавно опоменемо. Уједно им овим путем стављамо до знања, да ће се без разлике свима онима, који нам за најкраће време свој дуг не подмире, шиљање листа обуставити. Да би ипак сваки имао времена, да својој дужности одговори, оставља му се рок од осам дана. Према томе ће им се осим данашњег листа још три броја послати.

Новости из места и из народа.

Нови Сад, 29. маја 1898.

— **Конзисторија епархије бачке** држала је јуче своју редовну месечну седницу под председништвом г. епископа-дијецезана. Међу осталим предметима било је на дневном реду решавање о попуњењу два парохијска места у црквеној општини новосадској. На парохијско место при успенској цркви било је два компетента, од којих је при избору у црквеној скупштини добио ђакон В. Миросављевић 61, капелан Никола Теодоровић 30 гласова, а 5 листића предати су празни. Пошто је дакле предато свега 96 гласова, то ни један кандидат није добио прописане две трећине гласова, и према томе је требала конзисторија именовати једног од њих двојице. Но конзисторија је узела, да оних пет празних листића ништа не броје, и по томе је ђакона В. Миросављевића потврдила за изабраног пароха. На парохијско место при алмашкој цркви био је само један компетенат, парох Божидар Поповић. При гласању у црквеној скупштини изразило се 59 гласова за избор, а 35 гласова је захтевало, да се распише нов стечај, пошто је само један компетенат. У конзисторији је већина била за то, да се при таком стању ствари мора расписати нов стечај, но председник прекине гласање, и одложи ту ствар за другу седницу из тога разлога, што није довољан број чланова на окупу. Наиме од позвана два световна члана са стране није у седницу ни један био дошао, те је супституисан само један члан из места и то случајно онај, који је уједно и члан црквене скупштине новосадске, а место другог световног члана остало је празно, те је тако у седници било присутно место шест само пет чланова. Кад тако ствар стоји, онда држимо да се не може ни онај први закључак о попуњењу парохијског места при успенској цркви за законит сматрати.

— **Српско народно позориште**. Сутра у суботу 30. маја приказаће се у нашем позоришту први пут: „**Максим**“ шаљива игра у 3 чина, коју је писац, Мита Калић за позорницу прерадио, а песме је за певање удесио наш млади даровити композитор Исидор Бајић. Ту шаљиву игру наградила је наша „Матица,“ па како су главније улоге у рукама: г. г. Добриновића, Лукића, М. Марковићке, М. Марковића, Спасића, Бакаловића, Васиљевића, а композиција песама, као што чујемо, изведена је у чисто народном духу, а тема је тој шаљи-

вој игри некадањи „арамбаша Максим“, страх и трепет целе Бачке, то се поуздано надамо, да ћемо имати у нашем позоришту доста прилике, да се насмејемо и да се науживамо.

— **Произведен.** Епископ будимски Лукијан проивео је о Спасову-дне у темишварској саборној цркви за протосинђела конзисторијалног бележника будимске епархије, синђела Георгија Марјановића.

— Пишу нам из **Бачког Петровасела**: „17·(29.) маја Чава Бугарска, жена Грује Бугарског, журила је да дотка платно, те како је уранила па ништа није ни јела, око 3 часа по подне, позли јој и паде на разбој, удари главу, онесвести се и за по часа издахне. —

Од неког времена појављује се заразна болест богиње у нашој општини, и већ је ове недеље општ. лечник Чомоши каламио децу у свима школама, старију од 10 година.

— **Српско певачко друштво у Дебрецину.** Београдско певачко друштво „Станковић“ отишло је у Дебрецин, да врати посету дебрецинског певачког друштва, коју је ово пре учинило у Београду. Са друштвом отишло је у Дебрецин више професора и новинара. У Дебрецину је госте дочекао градоначеоник Шимонфи са много мађарских певача и грађана дебрецинских. Позван је био и Светомир Николајевић, кога Мађари сматрају за свог најбољег пријатеља, али овај није могао да се одазове позиву, него је писао Шимонфију писмо, у коме говори о слози између Срба и Мађара. У мађарским новинама има то писмо само у изводу, те не знамо, дали је Светомир опет спомињао какве „шупље фразе“, којима се пре четири године онако „прославио“. Дебрецински Мађари су гостољубиви људи, те се београдски гости њихови неће рђаво провести.

— **Хаџилук под Острог.** О Тројичину-дне искупља се не само из Црне Горе, него и из суседних српских земаља силан народ под манастир Острог у Црној Гори, да се поклони чудотворним моштима св. Василија Острошког. Ове године је нарочито дошло много Срба из Босне и Херцеговине. Са Цетиња је отишао кнез Никола са целом кнежевском породицом а у пратњи руског посланика Губастова и грчког генералног канзула Логотетиса. Осим тога отишли су под Острог и митрополит црногорски Митрофан, а из Оцињa итишао је онамо митрополит хаџи-Сава Косановић.

— **Нов ректор београдске Велике Школе.** За ректора Велике Школе у Београду за год. 1898.—99. изабран је професор правне енсиклопедије на истој школи, Гига Гершић.

Новости са стране.

— **Састанак словенских новинара у Златном Прагу.** Као што изврши одбор за овај састанак, који ће се одржати у Златном Прагу 5. (17.) о. м., јавља, до сад су свој долазак на исти пријавили 48 словенских новинара, од којих: 18 Пољака, 14 Словенаца, 6 Хрвата, 5 Срба, 4 Словака 1 Малорус. Осим тога ће и многи чешки новинари присуствовати на овом збору.

— **Нов ректор будимпештанског универзитета.** Професорски сенат будимпештанског универзитета изабрао је за шк. год. 1898.—99. дра Гезу Михалковића за ректора истог свеучилишта.

— **Пихлер и Раковски.** У претпоследњој седници угарског сабора довикнуо је Кошутовац Пихлер посланику Стевану Раковском, да не говори истину, кад је рекао, да је Пихлер вребао Лепшењија да га туче. Због тога је Раковски одма изазвао Чиву Пихлера на двобој, који се требао ономад одржати, али га је полиција спречила. Противници су затим са својим секундантима отишли ван вароши, у хатар дуна-варшањски, где је јуче одржан двобој на пиштоље, али, као што обично бива, ни један противник није рањен. Раковски се није измирио с Пихлером.

— **Жандарска насиља.** Људски живот код нас у Угарској као да је врло пујевтиниo. Жандарми би требали да употребљавају оружје само у крајњем случају, али има пуно примера, где они потежу пушку и где није баш сасвим потребно тако чинити. Лане су тако радили у Елемиру, а 27. маја (8. јуна) о. г. пролише жандарми сељачку крв у Далу, у Клушкој жупанији. Сељаци из те општине, већином Румуни, пустили су марву на угар спахије Берецког, који хтеде да отера у свој салаш ту марву. Сељаци то не дадоше, те Берецки поручи по жандарме, али огорчени сељаци не хтедоше ни овима дати своје марве. Кад се не хтедоше разићи, жандарми опале у свет, те десеторицу свале на земљу, од којих је њих троје одма умрло. Остали се разбегоше. Куршуми су убили и шест комада марве.

НОВИЈЕ.

Париз, 28. маја. Заступничка комора је изабрала Дешанела за дефинитивног председника. Дешанел је добио 287, а Брисон, досадашњи председник, 277 гласова.

Њу-Јорк, 28. маја. Из Хонконга стиже овамо вест, да је Манила пала и да су је усташи посели. Амерички конзул у Хонконгу држи, да је та вест прерана, али држи да се Манила неће моћи дуго одржати.

Лондон, 28. маја. „Дељи Кроникл“ дознаје из Уешингтна, да се 17.000 момака америчке војске под генералом Шефтером кренуло јуче из Тампе на Кубу.

ТЕЛЕГРАМИ

уредништву „Браника“.

Беч, 29. маја. Министар-председник барон Банфи стигао је овамо, те се пре подне састао и конферисао са аустријским министром-председником грофом Туном. Министар финансија Лукач стигао је у подне.

* * *

Шпањолско-амерички рат.

Уешингтн. 29. маја. Овде се одржава глас, да су Американци заузели Сургидеро де Агвадорес близу Сантјага. Код Дагирија имали су Шпањолци битку са Американцима, у којој су Шпањолци потучени. Американци су затим посели висине око Сантјага. На је дан шпањолски војнички воз пуцали су Американци гранатама; многи војници су погинули.

Мадрид, 29. маја. Цела резервна ескадра под адмиралом Камаром, која се састоји из 15 бродова, отпловаће кроз који дан из Кадикса Не зна се, којим правцем ће та флота отпловити. У великој даљини од Кадикса по свој прилици да ће се ескадра поделити.

Трговина.

Нови Сад, 29. маја 1898.

Цене су биле: жито прве каквоће 13 ф. 20 — н., друге каквоће 12 ф. 60—— н., зоб 7 фор. 20—— н., јечам 6 фор. 20— н., кукуруз стари 5 ф. 20—— н., пасуљ бели 7 ф. 20 —— н., жути 7 ф. 80 н., вика 6 ф. 40 н., мухар 6 ф. — — н., проја 4 ф. — — н., репица 8 ф. 50 н. Вуна 80. — н. Све од 100 кгр.

Течај вредности новаца на берзи у Будим-Пешти 29. маја 1898.

Ц. кр. дукати (нови)	5 ф. 69 н.
„ „ „ (стари)	5 ф. 65 н.
Дукати од 20 франака	9 ф. 51 н.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

Ред позоришних представа:

У суботу, 30. маја (11. јуна), први пут: **„Максим“**. Шаљива игра у 3 чина, с певањем, написао Мита Калић, музика од Бајића. (Ову шаљиву игру наградила је „Матица Српска“ са 200 фор.)

У недељу, 31. маја (2 јуна): **„Милош Обилић“**, или: **„Бој на Косову“**. Историјска трагедија у 5 чинова, с певањем, написао др. Јован Суботић.

Припослано.*)

ИЗЈАВА.

Пошто се по вароши шире гласови да продајем, чак и да сам продала погребно подузеће „Конкордију“ мога почившег супруга Ђуре Стојковића, то овим изјављујем да су ти гласови злонамерно измишљени, а и оглас у овом цењеном листу сведочи, да ћу ја ову радњу под досадањом фирмом даље водити.

У Новом Саду, 29. маја 1898.

Ленка удова Стојковић.

*) За ствари под овом рубриком не одговара уредништво овог листа ни у ком погледу. — Уред. „Бр“.

ОГЛАСИ.

МАНУФАКТУРНА И ШПЕЦЕРАЈСКА ТРГОВИНА

МИТЕ ИЛИЋА

У ПЕРЛЕЗУ

потребује једног млађег спомоћника. Ступити може одма. 187 2—3

У мојој кући у Новом Саду футошка улица број 78 има за издавање од **1. августа** или 1. септембра 1898. један дућан, једна или две собе, кујна, подрум и магацин у авлији.

Ближа известија у истој кући код власника.

196 1— **Јосиф Станаковић.**

ШПЕЦЕРАЈСКА И МЕШОВИТА РАДЊА

МИЛАНА Д. МАНОЈЛОВИЋА

У БАЧ-СЕНТОМАШУ

потребује једног млађег спомоћника, који је скоро изучио и једног шегрта; исти могу одмах или кроз 14 дана ступити.

С поштовањем

195 1—3 **Милан Д. Манојловић.**

Натечај.

На основу наредбе високе кр. хрв. далм. зем. владе одјела за унутарње послове од 24. српња 1896. бр. 28408. и на темељу шумскога закона од 26. ожујка 1894. те и на основу једногласног закључка са збора манастирски настојатеља, одржаног 7. (19.) маја о. г. у манастиру Јаску, овим се расписује натјечај ради састава шумско-господарствене основе и то: за манастире:

Беочин	од	1400	кат.	јутара
Раковац	„	1200	„	„
Јазак	„	1200	„	„
Раваница	„	1200	„	„
Бешеново	„	700	„	„
Гргетег	„	500	„	„
Шишатовац		500	„	„
Привина глава		400	„	„
В. Ремета		150	„	„
Фенек		70	„	„
Крушедол		60	„	„
М. Ремета		60	„	„

189 2—3

Компетовати могу шумско-господарствени вештаци, који су законом оспособљени; понуде ваља слати најдаље до 15. (27.) јунија о. г. на Високопр. госп. арх. Илариона Руварца у Ман. Гргетег pošta Iregh (Srem); касније понуде неће се узимати у обзир.

Са збора манастирски настојатеља, држаног у Ман. Јаску 7. (19.) маја 1898. г.

Перовођа **Сергије Попић** јеромонах — управитељ.

Председник збора **Илларион Руварац** Архимандрит.

М. Х. бр. 64. ех 1898.

Дражбени оглас.

Потписана управа издаваће манастирску земљу названу „Грофово поље“, што лежи на атару опћине Мало-Радиначке, а састоји се из $177\frac{105}{1600}$ катастралних јутара путем јавне дражбе под закуп на три године дана, т. ј. од 1. јануара 1899. до 31. децембра 1901. године по старом календару.

Дражба ће се обавити у недељу, 14. (26.) јуна о. г., у 3 сахата по подне у манастиру Хопову, где ће се тога дана примати понуде и у име пишманлука сваки ће лицитант имати положити манастирској управи 10% од искличне цене.

За ближе увете дознаје се код манастирске управе.

У манастиру Хопову, 17. (29.) маја 1898. год.

190 2—3 **Управа манастира Хопова.**

Агентурна радња

ТЕОДОРА ДРАГИЋА,

177 3—3 **у Панчеву**

прима посредовања код изравнања инсолвентних трговаца за бечку и будимпештанску пијацу под гаранцијом најстрожије дискреције и под солидним условима.

„Анти-пероноспора“

138 7—8 **од**

Numa Dupuy & Co. Wien, 6/1,

Windmühlgasse 33.

Лако се раствара, згодно се преноси, уз исто дејство као код бакрено-витриолно-кречне смесе знатно јефтинија; нимало не загушује пероноспорне штрцаљке. 1 пакет за 1 хектолитар хладне воде довољан, 30 н.

Ценовници франко и безплатно.

У Новом Саду код Д. Коде и Е. Дицгена и сина.

Част ми је поштованој публици учтиво до знања ставити, да ћу

погребно подузеће „Конкордију“

мога почившег супруга

ЂУРЕ СТОЈКОВИЋА

под истом фирмом даље водити.

Господину **Фрањи Кеферу**, који је кроз 10-годишњу праксу у овом подузећу све спадајуће послове на потпуно задовољство вршио, поверено је од данас место деловође.

Нови Сад, 1. јуна 1898.

Са поштовањем

191 1—2 **Јелена удова Стојковић.**

ВИНОГРАД

у Манђелошкој планини, у површини од 1 јутра 1460 □⁰, од којег су две трећине засађене цепљеном домаћом лозом на америчкој подлози, **продајем** заједно са овогодишњим родом **из слободне руке.** Купци нека се изволе обратити на мене.

У **Митровици**, 27. маја 1898.

Милка Поповић удова.

194 1—3

Оглас дражбе.

Срп. правосл. црк. општина Молска, закључком својим од 26. фебруара (10. марта) бр. зап. 31, 32 ех 1898., те одобрењем сл. епарх. администр одбора бачког од 27. марта (8. априла) бр. А. О. $\frac{512}{146}$ ех 1898. расписује овим јавну дражбу на мањак ради грађења новог торња на цркви Св. Саве.

Сва радња по прорач. трошковнику за речени рад износи 5.714 фор. а. вр.

Сваки дражбеник дужан је пре дражбе положити 10% вадијума црквеној општини. Дражба ће се одржати 7. (19.) јуна 1898. год., у просторијама српског забавишта у 2 часа после подне.

Предрачун, план и услови за речену градњу могу се до одређене дражбе сваки дан у општинској писарници прегледати.

Из седнице црквеног одбора, држане у Молу 26. маја (7. јуна) 1898. год.

Н. К. Максимовић перовођа. 193 1—1 **Арк. Вуковић** потпредседник.

С. О. 3997/през. ех 1898.

Оглас.

Потписани као врховни управитељ стипендијске закладе пок. Јована и Марије Трандафила, становника негда новосадских, овим се обзнањује, да ће се земља те закладе, и то у новосадском подручју лежећа салашка земља у пољани тако званој **„Мртваљошу“** парц. бр. $\frac{5596-5597}{в.}$ на сентомашком друму у једном комаду у површини од $121\frac{1708}{2500}$ новосадских ланаца или $190\frac{208}{1600}$ катастр. јутара; и салашка земља у пољанама тако званим **„Беле Њиве“** и **„Ривица“** парц. бр. 4781—4783, бр. 4916 — 4917. и бр. 4962. са обадве стране старокерског друма у једном комаду у површини од $137\frac{25}{2500}$ новосадских ланаца или $214\frac{152}{1600}$ катастр. јутара заједно са господарским зданима и то **свака за себе** дана **14 (26.) јуна 1898.** у 3 сата по подне у писарници срп. прав. епархијске конзисторије (епископски двор) у Новом Саду путем усмене дражбе под закуп издати и то на време од 1. новембра 1898. до 30. септембра 1901.

Услови закупа и ситуац. план земље могу се у поменутој писарници епарх. конзисторије увидети.

Ко у дражби учествовати жели, дужан је пре почетка дражбе 350 фор а. вр. у име пишманлука у руке изасланика потписаног закладног управитеља положили.

У Карловцима, 19. (31.) маја 1898.

Георгије, Патријарх.

185 2—3

БОЛЕСТИ ПЛУЋА

(хронични катари и хектика)

158 5—10 **могу се излечити**

„Гландулином“

који изврсно дејствује и који није ни најмање шкодљив.

Гландулин је средство, које најбоље дејствује код болести плућа, ма ова болест какве врсте била. Сјајни успеси и код застарелих болести потврдише то у стотинама прилика код оборављена болесника и лекара.

Гландулин је **најрационалније** досад познато средство, јер је он материја, којом природа у самом телу болести плућа лечи, организам се поболе само онда, ако је количина његова недовољна. Узимањем гландулина се природно лечење потпомаже.

Гландулин није вештачко кемијско средство, које скоро свагда нежељена и непријатна споредна дејства има, он је потпуно нешкодљив, па и при дугој непрекидној употреби.

Гландулин се прави у **кемијској фабрици Dr. Hofman Nachf., Meerane i. Sa.**, од бронхијалних жљезда здравих животиња у таблетама (пријатна форма за узимање). Свака таблета од 0.25 грамова садржи у себи 0.05 грамова гландулина односно 0.25 грамова субстанције од жљезда и 0.20 грамова шећера од млека као додатак ради укуса.

Гландулин је законом заштићен и патентиран, **те се треба чувати од патворина.** Само гландулин — у непромењеном облику — садржи у себи све лековите материје жљезда. Може се добити скоро у свима апотекама по 2 ф. 75 н. 100 и по 1 ф. 50 н. 50 таблета. Из места, у којима се гландулин не може добити, обратити се ваља на

главно стоваришће Diana Apotheke (Fonagy József) Budapest VII.

која по жељи шаље такође и опширну броширу као и извештаје лекара и излечених болесника **безплатно и франко**

Власник и издавалац: Дружина Браника. **Одговорни уредник Никола Јоксимовић.** **Штампарија Браће М. Поповића у Новом Саду.**